

PUŠKIN

**Alexander
Sergejevič**

Kapitánova dcéra

EUROPA

Alexander
Sergejevič
PUŠKIN

edícia
PREMENA
zväzok 24

EUROPA

Alexander Sergejevič Puškin: Kapitánova dcéra

Preklad © Ján Ferenčík, dedičia 2014

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2014 bee&honey

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2014

Ako dvadsiaty štvrtý zväzok edície Premena

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2014

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-74-9

Мухомов

Chrání si čest' od mladi

príslovie

Kapitola prvá

GARDOVÝ SERŽANT

- Už zajtra gardovým by stal sa kapitánom.
- To netreba: nech od piky si poslúži.
- Výborne povedané! Nech sa otuží...

No kto mu otcom je?

Kňazkin

Môj otec, Andrej Petrovič Griňov, slúžil za mladi pod grófom Múnichom a do výslužby odišiel ako premiér-major roku 17... Odvtedy žil vo svojej simbirskej dedine, kde sa aj oženil. Vzal si pannu Avdotju Vasilievnu J., dcéru tamojšieho chudobného šľachtica. Bolo nás deväť detí. Všetci moji bratia a moje sestry pomreli ešte v útlom veku.

Ešte ma moja matka len pod srdcom nosila, už som bol zapísaný do Semionovského pluku ako seržant, z láskavosti kniežaťa B., gardového majora, nášho blízkeho príbuzného.

Keby mamička proti všetkému očakávaniu bola porodila dcéru, otec by bol oznámil na patričné miesto smrť nenarodeného seržanta, a tým by sa bolo všetko skončilo. Až do ukončenia školy som bol akoby na dovolenke. Vtedy sa učilo ináč ako dnes. Päťročného ma zverili koniarovi Saveljičovi, ktorého mi za zdržanlivosť v pití určili za vychovávateľa. Pod jeho dozorom som už v dvanástich rokoch ovládal ruské písmo a veľmi zodpovedne som vedel posúdiť vlastnosti poľovného psa. Vtedy mi otecko najal Francúza, monsieura Beaupré, ktorého objednali z Moskvy zároveň s ročnou zásobou vína a jedlého oleja. Jeho príchod bol veľmi proti srsti Saveljičovi. „Decko je, chvalabohu, umyté, nakfmené, učesané. Načo podaromnici peniaze márnit' a najímať musjé, akoby sme nemali dost' svojich ľudí,“ šomral si pod nos.

Beaupré bol vo svojej vlasti holičom, potom v Prusku vojakom, potom prišiel do Ruska „pour être outchitel,“* i keď nie celkom chápal význam tohto slova. Bol to dobrý chlap, ale strašný vetroplach a hýrivec. Hlavnou jeho slabosťou bola vášeň k nežnému pohlaviu; za svoje nežnosti dost' často utŕžil údery, po ktorých vzdychal celé dni. Okrem toho nebol (ako sa sám vyslovil) ani *nepriateľom flásky*, čiže (po našom povedané) rád si uhol. Ale keďže víno sa u nás podávalo iba pri obede, aj to vždy len za pohárik, pričom učiteľ a zvyčajne obišli, môj Beaupré veľmi chytro privykol na ruskú bylinkovú pálenku, ba začal jej dávať prednosť pred vínami svojej vlasti, lebo je vraj neporovnateľne lepšia na žalúdok. Hneď sme sa navzájom zhodli, a hoci podľa zmluvy jeho povinnosťou bolo učiť ma *po francúzsky, po nemecky a všetky ostatné predmety*, radšej sa narýchlo odo mňa naučil ako-tak brblat' po rusky – a potom si už každý robil svoje. Žili sme ako jedna duša. Iného mentora som si ani neželal. Ale zakrátko nás osud rozlúčil, a stalo sa to takto.

Práčka Palaša, tučná, rapavá dievka, a jednooká kraviarka Akuľ a akosi zhodne obidve naraz padli mojej matke k nohám, priznali sa k hriechnej slabosti a s plačom sa žalovali na musjé, ktorý zneužil ich neskúsenosť. Mamička s takými vecami nerada žartovala a požalovala sa otcovi. Otcov súd bol krátky. Zaraz si dal zavolať toho sviniara Francúza. Oznámili mu, že musjé má so mnou hodinu. Otec sa pobral do mojej izby. V tom čase Beaupré spal na posteli spánkom spravodlivých. Ja som bol zaujatý prácou. Treba podotknúť, že mi z Moskvy objednali zemepisnú mapu. Visela na stene celkom nepoužívaná a dávno ma vábila rozmermi a kvalitou papiera. Rozhodol som sa urobiť z nej šarkana a využiťúc spánok monsieur Beaupré, pustil som sa do roboty. Otecko vstúpil do izby práve vo chvíli, keď som priliepал kúdeľový chvost k mysu Dobrej nádeje. Keď zočil moje štúdium zemepisu, vytáhal ma za uši, potom priskočil k monsieurovi

* Aby tu bol učiteľom (franc., so skomoleným ruským slovom „učiteľ“).

Beaupré, veľmi bezohľadne ho zobudil a zasypal výčitkami. Zmätený Beaupré aj chcel vstať, ale nemohol: chudák Francúz bol spitý do nemoty. Nešťastie nikdy nechodí samo. Otecko ho zdvihol za golier z postele, vysotil z dverí a ešte v ten istý deň ho vyhnal z domu na nevýslovnú radosť Saveljiča. A tým sa skončilo moje učenie.

Žil som ako šľachtický výrastok, naháňal som holuby a hral sa na capa so sluhovskými chlapcami. Medzitým som dovŕšil šestnásty rok. Vtedy sa môj osud zmenil.

Raz v jeseni mamička zavárala v salóne medovú zaváraninu a ja oblizujúc sa hľadel som na kypiacu penu. Otecko pri obloku čítal Dvorný kalendár, ktorý dostával každý rok. Táto kniha vždy naňho mocne pôsobila: zakaždým ju čítal s nesmiernym záujmom a toto čítanie vždy uňho vyvolalo prekvapujúce podráždenie žlče. Mamička, ktorá výborne poznala všetky jeho zvyky a obyčaje, sa usilovala odpratať nešťastnú knihu čo najďalej, a preto sa mu Dvorný kalendár nedostal na oči niekedy aj celé mesiace. No keď ho náhodou našiel, dakedy aj celé hodiny ho nepustil z rúk. Teda, otecko čítal Dvorný kalendár, kedy-tedy hodil plecom a opakoval si pod nos: „Generálporučík!... U mňa vrote bol seržantom!... Nositeľ obidvoch ruských radov! A ešte nedávno sme...“ Napokon otec šmaril kalendár na diván a pohrúžil sa do myšlienok, čo neveštilo nič dobré.

Zrazu sa opýtal mamičky: „Avdot’ja Vasilievna, koľkože rokov má Petruša?“

„Ide mu na sedemnásty,“ odpovedala mamička. „Petruška sa narodil v tom istom roku, keď tetka Nastasia Gerasimovna prišla o oko a keď...“

„Dobre,“ prerušil ju otecko, „už mu je načase ísť k vojsku. Dosť sa nalietať po čel’adincech a nalozil po hoblubníkoch.“

Myšlienka na skorú rozlúčku so mnou matku tak ohromila, že jej spadla vareška do rajnice a slzy sa jej skotúľali dolu tvárou. Ale zato ťažko opísať moje nadšenie. Myšlienka na vojenskú službu mi splývala s predstavou o slobode, o kratochvíľach petrohradského života. Videl som sa

v duchu gardovým dôstojníkom, čo podľa mojej mienky bolo vrcholom ľudského šťastia.

Otecko nerád menil svoje úmysly a nikdy neodkladal ich uskutočnenie. Deň môjho odchodu bol určený. Večer predtým otecko vyhlásil, že chce napísať o mne môjmu budúcemu veliteľovi, a pýtal si pero a papier.

„Andrej Petrovič,“ povedala mamička, „nezabudni napísať kniežaťu B., že ho aj ja úctivo pozdravujem a dúfam, že bude Petruškovi láskavo naklonený.“

„Hlúposti!“ odpovedal otec a zamračil sa. „Na kiego pamera by som písal kniežaťu B.?“

„Veď si povedal, že ráčiš písať Petruškovmu veliteľovi.“

„No a?“

„No veď Petruškovým veliteľom je knieža B. Veď Petruška je zapísaný v Semionovskom pluku.“

„Zapísaný! Čo ma po tom, že je zapísaný? Petruška nepôjde do Petrohradu. Čo sa naučí v Petrohrade? Utrácať peniaze a lumpovať? Nie, nech si poslúži v armáde, nech skúsi tvrdú vojenčinu a oňuchá pušný prach, tak bude z neho vojak, a nie povalač. Zapísaný v garde! Kde má vojenskú knižku? Podaj mi ju.“

Mamička vyhládala moju vojenskú knižku, ktorú opatrovala v truhličke i s košielkou, v ktorej ma krstili, a trasúcou sa rukou ju odovzdala oteckovi. Otecko si ju pozorne prečítal, potom ju položil pred seba na stôl a začal písať list.

Trápila ma zvedavosť: kde ma vlastne posielajú, ak nie do Petrohradu? Nespúšťal som oči z otcovho pera, ktoré sa pohybovalo dosť pomaly. Konečne skončil, zapečatil list do jednej obálky s vojenskou knižkou, zložil okuliare, potom ma zavolať a povedal: „Tu máš list pre Andreja Karloviča R., môjho starého druha a priateľa. Ideš do Orenburgu slúžiť pod jeho velenie.“

Takto sa zrútili všetky moje skvelé nádeje! Miesto veselého petrohradského života ma čakala nuda v zapadákovke. Armáda, na ktorú som pred chvíľou myslel s takým nadšením, sa mi teraz zdala hrozným nešťastím. Ale škriepiť sa nemalo zmyslu. Na druhý deň ráno zatiahol pred

vchod cestovný koč; uložili doň kufor, kôš s čajovým príborom a batôžky s bochníkmi a koláčmi, poslednými znakmi domáceho maznania. Rodičia ma požehnali. Otecko mi povedal: „Zbohom, Peter. Služ verne, komu zložíš prísahu; poslúchaj veliteľov; za ich priazňou sa nežeň; do služby sa nepchaj, ani sa jej nevyhýbaj; a maj na pamäti príslovie: šaty od nova a česť od mladí si chráň.“ Mamička mi s plačom nakazovala, aby som si bedlil na zdravie, a Savel'jičovi zas, aby dozeral na decko. Obliekli mi zajačí kožuštek a na to lišací kožuch. Nasadol som do koča so Savel'jičom a slzy prelievajúc, vydal som sa na cestu.

Tej istej noci som došiel do Simbirska, kde som sa mal zdržať celý deň pre nákup potrebných vecí, čím poverili Savel'jiča. Ubytoval som sa v hostinci. Savel'jič sa hneď za rána vybral po sklepoch. Zunovalo sa mi hľadiť z obloka na špiňavú uličku, preto som sa začal túlať po všetkých miestnostiach. Vošiel som do biliardovej siene, kde som zočil vysokého pána, okolo tridsaťpäťročného, s dlhými čiernymi fúzmi, v župane, s tágom v ruke a s fajkou v zuboch. Hral biliard s markérom, ktorý pri výhre vždy vypil pohárik vodky, a keď prehral, musel štvornožky preliezť popod biliardový stôl. Prizeral som sa ich hre. Čím dlhšie trvala, tým častejšie sa musel prechádzať štvornožky, až nakoniec markér ostal pod biliardom. Pán vyriekol nad ním niekoľko silných výrazov, akoby pohrebnú reč, a navrhol mi, aby sme si dali partiu. Povedal som mu, že neviem hrať. To mu zrejme bolo čudné. Hľadel chvíľu na mňa, akoby ma ľutoval; jednako sme sa dali do reči. Dozvedel som sa, že sa volá Ivan Ivanovič Zurin, je rotmajstrom husárskeho pluku, prišiel do Simbirska na odvody regrútov a býva v hostinci. Navrhol mi, aby som si s ním zaobedoval z toho, čo je poruke, po vojensky. Ochotne som privolil. Sadli sme si za stôl. Zurin pil mnoho a núkal i mňa tvrdiac, že musím privykať na vojenskú službu, rozprával mi vojenské anekdoty, pri ktorých som sa mal popukať od smiechu; vstali sme od stola ako najlepší priatelia. Potom sa ponúkol, že ma naučí hrať biliard. „Pre nás vojakov je to nevyhnutná vec,“ hovoril. „Napríklad

prídete za pochodu do mestečka. Čo budete robiť? Ved' nemôžete jednoducho židov biť. Voľky-nevoľky zájdete do krčmy a zahráte si biliard; ale najprv musíte vedieť hrať.“ Celkom ma presvedčil a ja som sa s veľkou horlivosťou dal do učenia. Zurin ma hlasno povzbudzoval, čudoval sa mojim rýchlym úspechom a po niekoľkých precvičeniach mi navrhol hrať o peniaze, po groši za bod – nie pre výhru, ale iba tak, aby sa nehralo naprázdno, čo je podľa jeho slov ten najhorší zlovyk. Privolil som a Zurin objednal punč a prehovril ma chutnať ho opakujúc, že musím privykáť na vojenskú službu; a aká by to bola vojenčina bez punču! Poslúchol som ho. Zatiaľ naša hra pokračovala. Čím častejšie som si uchlipekával z pohára, tým som bol odvážnejší. Gule mi podchvíľou padali za mantinel; rozčuľoval som sa, nadával som markérovi, ktorý sčítaval bohvieako, ustavične som zvyšoval stávkou, slovom – počínal som si ako chlapčisko, ktoré sa dostalo na slobodu. Čas mi prešiel, ani som nevedel ako. Zurin pozrel na hodinky, položil tágo a oznámil mi, že som prehral sto rubľov. To ma trochu zmiatlo. Peniaze som mal u Saveljiča. Začal som sa ospravedlňovať. Zurin ma prerušil: „Prosím ťa! Neráč sa znepokojovať. Môžem počkať, ale zatiaľ pôjdeme k Arinuške.“

Čo som mal robiť? Deň som skončil práve tak nemravne, ako som ho začal. Večerali sme u Arinušky. Zurin mi podchvíľou nalieval opakujúc, že musím privykáť na vojenskú službu. Keď som vstal od stola, ledva som sa držal na nohách; o polnoci ma Zurin odviezol do hostinca.

Saveljič nás privítal pred vchodom. Zhíkol, keď zbadal neklamnú príznakú mojej horlivosti vo vojenskej službe. „Čo sa to s tebou porobilo, pán urodzený?“ povedal ľútostivým hlasom. „Kde si sa tak nalagal? Bože môj, bože môj, či toto svet slýchal?“ – „Ticho, starigáň!“ odpovedal som mu zajakavo: „Iste si opitý, choď spať... a ulož ma.“

Na druhý deň som sa zobudil s bolením hlavy a len nejasne som si spomínal na včerašiu príhodu. Moje úvahy prerušil Saveljič, ktorý vošiel do izby so šálkou čaju. „Trochu zavčasu, Peter Andrejič,“ povedal mi, krútiac hlavou, „zavčasu začínáš

hýrit'. Na koho si sa len podal? Ako viem, ani tvoj otec, ani starý otec neboli pijani; o mamičke škoda hovoriť: v živote okrem kvasu nič neráčila do úst vziať. A kto je všetkému vina? Prekliaty musjé. Podchvíľou behal k Antipievne: „Madam, že vu pri*, vodku.' No ľa, tu máš, že vu prí! Veru, veru, krásnym veciam ťa naučil, všivák. Ba načo len najímali za pestúna takého pohana, akoby urodzený pán nemali dost' svojich ľudí!“

Hanbil som sa. Odvrátil som sa a povedal som mu: „Chod preč, Savel'jič, nechcem čaj.“ Ale Savel'jiča sa bolo ťažko striasť, keď už raz začať čítať kážeň. „Tak vidíš, Peter Andrejič, ako je to, keď sa človek opije. Hlavička ťažká, ani jest' sa nechce. Pijan nie je na nič súci... Vypi si uhorkového rôsolu s medom, ale najlepšie bude otráviť červíka pol pohárikom bylinkovej pálenky. Nedoniesť ti?“

Vtom vošiel chlapec a podal mi list od I. I. Zurina. Otvoril som ho a prečítal nasledujúce riadky:

„Milý Peter Andrejevič, prosím Ťa, pošli mi po tomto chlapcovi sto rubľov, čo si mi včera prehral. Veľmi potrebujem peniaze.

Tvoj oddaný služobník

Ivan Zurin. “

Nebolo pomoci. Zatváril som sa ľahostajne, obrátil som sa k Savel'jičovi, ktorý bol *peňazí a šiat i záležitostí mojich opatrovníkom*, a rozkázal som dať chlapcovi sto rubľov. „Čože? Načo?“ opýtal sa ohromený Savel'jič. „Dlžný som mu,“ odpovedal som čo najpokojnejšie. „Dlžný!“ namietol Savel'jič, čím ďalej tým ohromenejší. „A kedyže si sa to stihol zadlžiť, pán urodzený? Tu čosi nie je s kostolným riadom. Rob, čo chceš, pán urodzený, ja peniaze nedám.“

Pomyslel som si, že ak v tejto rozhodujúcej chvíli nepreškriepim hlavatého starkého, neskôr mi už bude ťažko vymaniť sa spod jeho tútorstva, preto som hrdo pozrel naňho a povedal: „Ja som tvoj pán a ty si môj sluha. Peniaze sú

* Prosím vás (franc., skomolenou výslovnosťou).

moje. Prehral som ich, lebo sa mi tak zažiadalo. A tebe radím, nemudruj, ale rob, čo ti kážem.“

Savel'jiča tak ohúrili moje slová, že zalomil rukami a zostal ako obarený. „Čo stojíš!“ zakričal som nahnevane. Savel'jič sa rozplakal. „Milý páňko Peter Andrejič,“ povedal chvejúcim sa hlasom, „nechci, aby som umrel od žiaľu. Ty moje potešenie, poslúchni starého človeka: napíš tomu zbojníkovi, že si len žartoval, že toľko peňazí ani nemáme. Sto rubľov! Bože môj dobrotivý! Povedz, že ti rodičia prísne zakázali hrať, iba ak o orechy...“

„Netáraj,“ prerušil som ho prísne, „daj sem peniaze, lebo dostaneš poza uši.“

Savel'jič pozrel na mňa s hlbokým žiaľom a šiel po peniaze na moju dlžobu. Bolo mi ľúto chudáka starca; ale chcel som sa dostať na slobodu a dokázať, že už nie som decko. Zurinovi som peniaze poslal. Savel'jič sa ponáhlal odviezť ma z prekliateho hostinca. Prišiel mi oznámiť, že kone čakajú. S nečistým svedomím a s tichou ľútosťou som odišiel zo Simbirska. Ani som sa nerozlúčil so svojim učiteľom a nepomyslel som, že sa s ním ešte niekedy stretnem.

Kapitola druhá

SPRIEVODCA

*Krajina ty moja, krajinôčka,
krajina ty moja neznáma!
Neprišiel som k tebe z dobrej vôle,
nedoniesol ma sem bystrý kôň:
doniesla ma sem, dobrého junáka,
horúca hlavička junácka
a pálenôčka krčmárska.*

Starodávna pieseň

Myšlienky, čo mi cestou vírili v hlave, neboli najradostnejšie. Moja prehra bola na vtedajšie časy dost' značná. Nemohol som v duchu neuznať, že moje správanie v simbirskom hostinci bolo hlúpe, a cítil som sa vinný pred Savel'jičom. Všetko to ma trápilo. Starký sedel zamračený na kozlíku, odvrátený odo mňa, a mlčal, iba kedy-tedy zaodfhal. Rozhodne som sa chcel s ním pomeriť, ale nevedel som, ako začať. Nakoniec som mu povedal:

„No, no, Savel'jič! Dost' už, pomerme sa, prepáč; sám vidím, že som sa previnil. Včera som navyčínal a teba som zbytočne urazil. Sľubujem ti, že v budúcnosti sa budem správať múdrejšie a budem ťa poslúchať. No, nehnevaj sa; pomerme sa.“

„Ech, páňko môj Peter Andrejič!“ odpovedal, a hlboko si vzdychol. „Hnevám sa ja sám na seba; všetkému som ja vina. Ako som ťa len mohol samého nechať v hostinci! Darmo je. Hriech ma pobalamutil: zmyslel som si zájsť ku kostolníkovej žene, kmotru navštíviť. A tak: ku kmotre zašiel – v hárešte sa našiel. Hotové nešťastie!... Ako sa páňom na oči ukážem? Čo povedia, keď sa dopyčujú, že im dieťa pije a hrá o peniaze!“

Aby som potešil neboráka Savel'jiča, dal som mu slovo, že v budúcnosti bez jeho súhlasu neminiem ani kopejku.

Pomaly sa upokojil, i keď ešte kedy-tedy pokrútil hlavou a zahundral si pod nos: „Sto rubľov! Či je to len tak?“

Blížili sme sa k cieľu mojej cesty. Okolo mňa sa rozprestierali smutné pustatiny, prerušované vrškami a výmol'ni. Všetko bolo pokryté snehom. Slnko zapadlo. Koč sa uberal úzkou cestou, alebo presnejšie, po stope, čo zanechali sedliacke sane. Odrazu pohonič začal poškuľovať nabok, až napokon sňal baranicu, obrátil sa ku mne a povedal:

„Pán urodzený, nerozkážeš vrátiť sa?“

„A prečo?“

„Čas neistý: vietor sa pomaly dvíha, pozri, ako metie sneh.“

„No a čo na tom!“

„A vidíš, čo je hentam?“ (Pohonič ukázal bičom na východ.)

„Nič nevidím, iba bielu step a jasné ucho.“

„Ale hen-hen: ten obláčik.“

Naozaj som zazrel nízko nad obzorom biely obláčik, ktorý som najprv pokladal za vzdialený vršok. Pohonič mi vysvetlil, že obláčik veští chujavu.

Počul som o tamojších meteliciach a vedel som, že aj celé karavány vozov zavialo. Savel'jič súhlasne s pohoničom radil, aby sme sa vrátili. Ale vietor sa mi nezdal silný; dúfal som, že zavčasu dôjdeme do najbližšej stanice, a kázal som ísť rýchlejšie.

Pohonič pohnal kone, ale stále pozeral na východ. Kone bežali družne. Zatiaľ vietor čoraz väčšmi silnel. Obláčik sa premenil na bielu chmáru, ktorá sa sťažka hýbala, rástla a pomaly zaťahovala oblohu. Padal drobný sneh – a zrazu začalo chumeliť. Zaskučal vietor; strhla sa metelica. V okamihu tmavá obloha splynula so snežným morom. Všetko zmizlo. „No, pán urodzený,“ zakričal pohonič, „zle je, chujava!...“

Vystrčil som hlavu z koča: všade naokolo šero a víchrica. Vietor zavýjal tak zúrivo a prenikavo, akoby to bol živý tvor, sneh sa sypal na mňa i na Savel'jiča; kone šli krokom – a onedlho zastali.

„Čo stojíš?“ netrepezlivo som sa opýtal pohoniča.

„A načo ísť,“ odpovedal, zliezajúc z kozlíka. „I tak neviem, kde sme zašli: cesty nieto, a zôkol-vôkol tma.“

Začal som mu nadávať, ale Savel'jič sa ho zastal.

„A čože si neposlúchol,“ vravel napajedene, „mal si sa vrátiť do hostinca, čaju si vypiť, oddýchnuť si do rána, a keď by chujava utíchla, pobrali by sme sa ďalej. Kde sa ponáhľame? Vari na svadbu?“ Savel'jič mal pravdu. Nedalo sa nič robiť. Sneh sa len tak valil. Okolo koča sa tvoril závej. Kone stáli so sklonenými hlavami a kedy-tedy sa striasli. Pohonič chodil okolo nich a z dlhej chvíle upravoval postroj. Savel'jič hundral; ja som sa obzeral na všetky strany, lebo som dúfal, že zazriem aspoň stopu obydlia alebo cesty, ale nič sa nedalo rozoznať okrem mútneho vírenia metelice... Zrazu som zočil čosi čierne.

„Hej, pohonič!“ zakričal som. „Pozri: čo sa to tam čeranie?“

Pohonič sa pozorne zadíval. „Boh ho vie, pán urodzený,“ povedal a sadol si na svoje miesto. „Hádam voz, hádam strom, ale vari sa to hýbe. Akiste vlk alebo človek.“

Rozkázal som zatahnuť k neznámemu predmetu, ktorý sa hneď začal hýbať oproti nám. O niekoľko minút sme sa zišli s človekom.

„Hej, dobrý človek!“ zavolať naňho pohonič. „Povedz, nevieš, kade ide cesta?“

„Cesta je tuná, stojím na tvrdom,“ odpovedal chodec. „Ale čo z toho?“

„Počuj, sedliáčik,“ povedal som mu, „nepoznáš tento kraj? Nepodujal by si sa doviest' ma k nejakému prístrešiu?“

„Kraj poznám,“ odpovedal chodec, „chvalabohu, prechodil som ho, prebrúsil krížom-krážom. Ale vidíš, aký je čas: raz-dva stratíš cestu. Lepšie bude ostať tu a počkať, chujava možno utíchne a nebo sa vyjasní: potom nájdeme cestu podľa hviezd.“

Jeho pokojná rozvaha ma posmelila. Už som bol rozhodnutý odovzdať sa do vôle Božej a nocovať prostred stepi,

keď chodec zrazu vrtko vysadol na kozlík a povedal pohoničovi:

„No, chvalabohu, obydlie je neďaleko; skrútni napravo a ideme.“

„A prečo mám ísť napravo?“ opýtal sa pohonič namrzene. „Kde vidíš cestu? Nebodaj si myslíš: kone cudzie, koč cudzí a z cudzieho krv netečie.“ Videlo sa mi, že pohonič uvažuje správne.

„Naozaj,“ povedal som, „prečo myslíš, že obydlie je neďaleko?“ – „Nuž preto, lebo odtiaľ vietor zadul,“ odpovedal chodec, „zacítil som dym; to znamená, že nablízku je dedina.“ Jeho rozumnosť a čujnosť zmyslov ma prekvapili. Rozkázal som pohoničovi ísť. Kone ťažko stúpali v hlbokom snehu. Koč postupoval pomaly, hneď vyšiel na závej, hneď sa prepadol do výmoľa, raz sa naklonil sem, raz tam. Pripomínalo to plavbu po rozbúrenom mori. Saveľjič jojkal a podchvíľou do mňa narážal. Spustil som rohožku, zakutral som sa do kožucha a zadriemal, ukolísaný hučaním víchra a hojdaním pomalej jazdy.

Prisnil sa mi sen, na ktorý som nikdy nemohol zabudnúť a v ktorom dodnes vidím čosi prorocké, keď si ho porovnávam s čudnými okolnosťami svojho života. Dúfam, že čitateľ mi to prepáči; lebo akiste zo skúsenosti vie, ako sa človek rád oddáva povere, i keď rozhodne opovrhuje predsudkami.

Bol som v tom citovom a duševnom stave, keď skutočnosť, ustupujúca sneniu, splýva s ním v nejasných videniach prvého sna. Zdalo sa mi, že povíchrice ešte vždy zúri a my blúdime snežnou pustatinou... Zrazu som zočil vráta a vtiahli sme na panský dvor nášho kaštieľa. Prvou mojou myšlienkou bola obava, aby sa otecko nenahneval na mňa za nedobrovoľný návrat pod rodičovskú strechu a nepokladal to za úmyselnú neposlušnosť. Znepokojene som vyskočil z koča a vidím: mamička ma víta na schodoch s výrazom hlbokého žiaľu. „Ticho,“ vraví mi, „otec je na smrteľnej posteli a chce sa s tebou rozlúčiť.“ Ohromený a zdesený idem za ňou do spálne. Vidím, izba je slabo osvetlená; pri posteli stoja ľudia so smutnými tvármi. Tichučko pristúpim k posteli; matka

nadvihne záves a hovorí: „Andrej Petrovič, Petruša prišiel, vrátil sa, lebo sa dozvedel o tvojej chorobe: požehnaj ho.“ Klakol som si a uprel som oči na chorého. Ale čo to?... Miesto môjho otca leží v posteli sedliak s čiernou bradou a veselo na mňa pokukáva. Začudovane sa obrátim k matke a vravím jej: „Čo to znamená? To nie je otecko. A prečo mám sedliaka prosiť o požehnanie?“ – „To je jedno, Petruša,“ odpovedala mi matka, „to je tvoj svadobný otec; bozkaj mu ruku a nech ťa požehná...“ Nesúhlasil som. Vtedy sedliak vyskočil z postele, vytrhol sekeru spoza chrbta a začal sa ňou oháňať na všetky strany. Chcel som ujsť... ale nemohol som, izba sa naplnila mŕtvolami; potkýnal som sa o ne a šmýkal sa v kalužiach krvi... Strašný sedliak na mňa milo volal a vravel mi: „Neboj sa, pod' sem, požehnám ťa...“ Zmocnila sa ma hrôza a rozpaky... A vtom som sa zobudil; kone stáli; Savel'jič ma mykal za ruku a vravel mi: „Vystúp, pán urodzený, už sme došli.“

„Kde sme došli?“ opýtal som sa pretierajúc si oči.

„Do prícestného hostinca. Boh nám pomohol, nad'abili sme rovno na plot. Chytró vystúp, pán urodzený, hybaj sa zohriať.“

Vystúpil som z koča. Fujavica ešte zúrila, ale už s menšou silou. Bolo tma ako v rohu. Majiteľ nás privítal pred bránou, držiac lampáš pod kabátom, a zaviedol ma do tesnej, ale dosť čistej izby osvetlenej smolienkou. Na stene visela puška a vysoká kozácka baranica.

Majiteľ, rodom jajický kozák, bol asi šesťdesiatnik, ešte svieži a čulý. Savel'jič doniesol za mnou cestovný kôš a požiadal majiteľa o oheň, aby mohol uvariť čaj, ktorého sa mi žiadalo ako ešte nikdy. Majiteľ šiel zariadiť potrebné.

„Kde je náš sprievodca?“ opýtal som sa Savel'jiča.

„Tu, vaše blahorodie,“ odpovedal mi hlas zhora. Pozrel som na priču a zazrel som čiernu bradu a dve blyštiace sa oči.

„Čo, braček, premrzol si?“

„Akože nepremrznúť iba v chatrnej halene! Mal som kožuch, ale načo tajiť, včera večer som ho založil krčmárovi: mráz sa mi nezdal taký silný.“